

Τί ξέρουν, τί μποροῦν, στελέχοι καί λαοί;
 ὅλα τὰ Κλειδιά κι ὅλα τὰ Κουμπιά σ' ἕναν τους Θάλαμο
 τοῦ κεντρικοῦ ἠλεκτρονικοῦ ἐγκέφαλου
 ἀστοί, ἐπαναστάτες καί λαοί, παγιδευμένοι.

Τώρα ὁ μέγας δικτάτωρ ἔργων ποιήσεως
 ὑπέδειξε στή μυστική ἀστυνομία
 νά ἐκτοπίσουν κι ἀπ' τή λάσπη αὐτή τόν ποιητή
 (χρειάζονται τό χῶρο γιά τό νέο μέγαρο
 τῆς μυστικῆς ἀστυνομίας βασανισμῶν
 ἐπιστημονικότερης μεταμεθόδου.
 "Ἄλλωστε, ἡ πρωτεύουσα ἐπεκτείνεται μ' ἐπιτάχυνση).

Στή φημισμένη μας οἰκουμενούπολη *Kapilavastu*
 ἔτος ἑκατοστό μετά τό νέο Βούδα
 κατανοῶ παγιδευμένους καί αὐτοδέσμιους
 ἴσως τοὺς συμπαθῶ, καθώς σέ λίγο
 δίχως λάσπη κán γιά νά σταθῶ σ' αὐτή τή Γῆ:
 ἐξόριστη ψυχὴ ὁ ποιητής
 εὐτυχῆς στό Πουθενά τῆς Ἀπεραντοσύνης.

Ζήσης Οἰκονόμου

Ἄριστοτέλης Νικολαΐδης

Πείνα

Στό Νεκροτομεῖο τῆς ὁδοῦ Μασσαλίας, τὰ πτώματα ἔφταναν μέ τίς σοδειές. Πάλι καλά πού κρατιόνταν καί μερικές διατυπώσεις, ἀλλά ἡ παθολογοανατομικὴ διάγνωση ἦταν ἀκαριαία καί διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Κοιλιές τυμπανιαίες, ψείρες πού ἐγκαταλείπουν τό κορμί... Ἐξ ἄλλου ὑπῆρχαν καί κρούσματα ἐξανθηματικοῦ τύπου: «Στὴν περίπτωση αὐτὴ οἱ ψείρες προσβάλλονται πρῶτα κοκκινίζουν καί ἂν προλάβουν νά τσιμπήσουν κανέναν προτοῦ ψοφήσουν τότε μεταβιβάζουν μέ τὴ σειρά τους τὴν ἐπικίνδυνη ἀσθένεια στοὺς ἀνθρώπους». Ὅχι, οἱ ψείρες τοῦτες δὲν ἦταν κόκκινες καί τὰ πτώματα ἐγιναν πτώματα ἀπὸ τὴν πιό ἀρχαία, τὴν πιό πρωτόγονη ἀρρώστια: Πείνα! Μᾶς θέριζε ὄλους λίγο πολύ· πότε ἔφθανε ἡ σειρά μας; Εἶχε ἀρχίσει σιγά - σιγά, ὑπουλα. Φτάναμε στὶς λαχανίδες, στὰ λούπινα, στὰ δηλητηριασμένα χόρτα, γιὰ τὰ ὄσπρια σκουληκίασαν ἀπὸ καιρὸ καί ἀκόμα τοῦτα ἦταν γιά τοὺς τυχεροὺς, ἀπὸ λαδάκι οὔτε σταγόνα. «Ξέρω μερικοὺς πού τρῶνε ἀπ' ὅλα, πού ἔχουν τίς ἀποθήκες τους γεμάτες», ἔλεγε ὁ φίλος μου ὁ Ἀνδρέας καί συνέχισε: «Θέλουν κι αὐτοὶ καθάρισμα ὅταν ἔρθει ἡ ὥρα». — «Τώρα» τοῦ ἀπαντοῦσα, «τώρα εἶναι ἡ ὥρα!». Καί ἀποροῦσα πόσο εὐγενικός, πόσο καλὸς εἶναι ὁ λαός. Ἐβλεπα στὴν Ὁμόνοια στίφη ἀπὸ σκελετωμένα παιδάκια πού πέφταν τό ἕνα μετά τό ἄλλο στοὺς δρόμους καί ἔλεγα πῶς θά 'παιρνα ξαφνικά μιὰ χατζάρα καί θ' ἄνοιγα ὄλες τίς ἐξογκωμένες κοιλιές πού θά συναντοῦσα γύρω μου, ὄλους τοὺς λαίμους μέ τὰ προγοῦλια. «Πολὺ αἰμοβόρος εἶσαι φίλε μου» μουρμούριζε ὁ Ἀνδρέας «καί δὲν πρόσεξες ὅτι πολλὲς κοιλιές φουσκώνουν ἀπ' τὴν πείνα. Μπορεῖ νά κάνεις λάθος στὰ φουσκώματα!»

“Οχι ήξερα νά ξεχωρίζω τίς κοιλιές. Μπορούσα ακόμη νά ξεχωρίσω - και νά συγχωρήσω - τίς κοιλιές αυτές πού γέμιζαν από πανικό. Είχα δει λ. χ. τό σχεδόν μακάβριο θέαμα κάποιου συμφοιτητή μου στόν ύπόγειο τής ‘Ομόνοιας πού βγαίνοντας από τ’ άποχωρητήρια έπεσε σχεδόν έπάνω μου κι άρχισε σάν γορίλλας νά χτυπά μέ τίς παλάμες του τήν παραφουσκωμένη κοιλιά του, τσιτωμένη σάν τούμπανο. «Πώς έγινε; Έτσι μαρέ;» τόν ρώτησα μέ ύποψία - «Όχι - μου ειπε - μή βάζεις τίποτε κακό στό νοῦ σου. Έγινα λαντζέρης, καθαρίζω κάθε μεσημέρι τή λάντζα του «Πανελλήνιου» και γλείφω τά δάχτυλά μου. Έδώ έρχονται πολλοί μαυραγορίτες τής οδού ‘Αθηνάς και οί τσέπες τους είναι γεμάτες παραδάκι».

Πρός στιγμήν νόμισα πώς χαφιέδιζε ή πώς τό ‘ριξε κι αυτός στή μαύρη άγορά μά τί νά πεις σ’ ένα λαντζιέρη πού γλείφει όλες τίς λίγδες και τ’ άποφάγια τών άλλων. Του χτύπησα κι εγώ τήν κοιλιά του μέ κατανόηση και τόν είδα νά φεύγει βαρύς κι ευχαριστημένος.

‘Η οδός ‘Αθηνάς ήταν πολύ περίεργη εκείνο τόν χειμώνα. Πουλιόταν οτιδήποτε στό μήκος και στό πλάτος της και στίς παρόδους κάθε τόσο οί μικροπωλητές πλάσσαν τά πιά παράξενα τερψιλαρύγγια, σκαλτσούνια όλων τών ειδών μέ περιεχόμενα πού καμιά φορά θ’ ανατρίχιαζε ή φαντασία του ανθρώπου, μά ή πείνα σκοτώνει κάθε φαντασία κι αφήνει μόνο κάνα δυό πρωτόγονα άντανακλαστικά. Τό ζήτημα ήταν πώς θ’ άρπάξεις τό σκαλτσούνι νά τό βάλεις στό στόμα σου άνεξαρτήτως περιεχομένου και σ’ αυτό τό ζήτημα οί μικροπωλητές ήταν τελειώς ξάγροπνοι μέ τά ευκίνητα μάτια τους και προφύλαγαν τούς μπάγκους τους από κάθε ύποπτο χέρι. Τό κάθε χέρι, τό χέρι άπλως ήταν τό πιό ύποπτο πράγμα στόν κόσμο γιατί θά μπορούσε νά γλιστρήσει μέ χίλιους τρόπους παραπειστικούς και νά κάνει τή βρωμοχεριά του. Τίποτε όμως δέν μπορούσε νά προστατέψει κανέναν, όταν σάν ένα ρεύμα, σάν ένας σίφουνας κατά μήκος τής οδού άκούγονταν οί παράξενοι εκείνοι θόρυβοι και οί φωνές πού έκαναν τούς μικροπωλητές νά μαζεύουν στό άψε σβησε τά φαγώσιμά τους μέσα στό σακούλια ή νά πέρνουν τόν μπάγκο τους στόν άμο και κάποι ύποψι - φύγει στους γύρω δρόμους. ‘Η άτμόσφαιρα ήλεκτριζόταν, ό καθένας έμοιαζε σά νά μήν ξέρει τί άκριβώς νά κάνει, νά φύγει ή νά έπωφεληθει γιατί ή βαβούρα πλησίαζε κάθε φορά μ’ άπρόβλεπτη ταχύτητα και ένταση σάν ένα σμήνος άκριδών πού πετάει δλόγυρα και δέν ξέρει ποιός θά είναι ό προσεχής του στόχος, αν θά επιτεθούν δηλαδή τελικώς ή θά χαθούν κάπου άλλο σάν ένα σύννεφο στό σύννεφα ή μέσ στό θάμνα. ‘Ηταν ένα πληθος από μικρά χαμίνια του δρόμου πού άγνωστάς ξαφνικά οτιδήποτε, ενώνονταν όλα μαζί σάν από κάποιο μυστηριώδες σύνθημα και όρμούσαν άκάθεκτα και άπειλητικά ενώ μέχρι στιγμής γυρνούσαν στήν πιάτσα εκεί για κάθε βρώμικη δουλειά, για κάθε καρπαζιά και θέλημα. Σέ μιá τέτοια περίπτωση θαρρώ, άφου βρέθηκα χωρίς καλά - καλά νά τό καταλάβω στό κέντρο ενός τέτοιου σίφουνα, όταν πέρασε ή ζάλη ανακάλυφα πώς στό άριστέρό μου χέρι κρατούσα σφιστά ένα σκαλτσούνι ξεκοιλιασμένο άπ’ όπου έβγαιναν παράξενα θολά ύγρά. Στο δεξι μου θά μπορούσε βέβαια νά φαντασθεί κανείς τήν περιφήμη και ιδεατή χατζάρα... μά δέν έμενε παρά νά καταπιώ τό ταχύτερο αυτό τό καταραμένο σκαλτσούνι, γιατί νά τό πετάξω πέρα ουτε ιδέα, ιεροσυλία μάλλον: ήταν γεμάτο θερμίδες! “Εφυγα λοιπόν σάν κλέφτης μολονότι από τό άλλο μου τό χέρι κρατούσα άντί για τήν περιφήμη χατζάρα ένα μάτσο πληθωρικά χαρτονομίσματα μέ τήν πρόθεση φαίνεται ν’ άγοράσω τό πανάθλιο τούτο έδεσμα. “Αχ, τήν είχα πάθει συχνά. Δυό τρεις φορές μάάλιστα βρέθηκα στό Σταθμό Πρώτων Βοηθειών μέ συμπτώματα δηλητηρίασης ενώ ό γιατρός προσπαθούσε νά μέ πείσει πώς ήταν ύστερικά τά συμπτώματά μου. Έδώ ή πεθαίνεις ή ζεις! Καλύτερα νά ζεις λοιπόν, έστω και μέ λίγη ύστερία...

Κάποιες στιγμές προσπαθούσα νά μπώ στό νόημα τών πραγμάτων. “Έτσι πού πάμε” έλεγα του ‘Ανδρέα “σε λίγους μήνες θά ξεκληρίσει δηλ ή ‘Ελλάδα και ό πόλεμος ακόμα φαίνεται στήν άρχή. Φοβάμαι ότι σύντομα θά τό ρίξουμε στόν κανιβαλισμό, ή μόνη λύση!” - “Και πού τό ξέρεις ότι δέν άρχισαμε κιόλας; Πού ξέρεις τί γίνεται στό κάθε σπιτικό; Πτώματα πέφτουν κάθε τόσο στους δρόμους. Νομίζεις πώς όλα περνούν

ἀπό τὴν ὁδὸ Μασσαλίας;» - «Ἴσως ἔχεις δίκιο μὰ πρὸς τὸ παρὸν νομίζω πὼς ὑπερβάλλεις. Εἶδα σκυλιὰ καὶ γάτες νὰ βρωμίζουν τοὺς δρόμους χωρὶς νὰ τὰ πλησιάζει κανεὶς, καὶ ἄλογα νὰ σιγοπεθαίνουν γιατί οἱ Ἕλληνες δὲν τρώγουν ἀλογίσιο κρέας. Αὐτὸ μοῦ παρετήρησε μὲ μομφή ἕνας φραγκόπαπας καὶ μεγάλος ἀλογοφάγος τὶς προάλλες μὲ τσιτωμένη τὴν κοιλιὰ του: «ἔσεῖς οἱ Ἕλληνες εἶστε παράξενα ὄντα μοῦ εἶπε, θὰ λιώσετε σάν τὰ κεριά, δὲν ξέρετε νὰ ἐκμεταλλευθεῖτε τὶς περιστάσεις. Φοβᾶστε μήπως καθολικεύσετε τρώγοντας ἄλογα;» Μὲ νευρίαζε, καὶ τὸν σιχαινόμουν. «Ναί, δὲν ξέρομε ἴσως, διότι ἱστορικῶς εἶναι ἡ πρώτη φορά πού στὴν Ἑλλάδα παρουσιάζεται τὸ φαινόμενο τῆς ὀμαδικῆς πείνας.» Ὁ φραγκόπαπας ἦταν Ἕλληνας ἴσως στὴν καταγωγή, ἕνας φραγκολεβαντίνος ἀλλὰ λόγω δόγματος τὰ κατάφερνε μὲ τοὺς Ἱταλοὺς, Ἱταλόφερνε σχεδὸν ὀ κερατάς, τὸ ἔχε πάρει ἀπόφαση καὶ ἔκφρασή του ἔλεγε πὼς ἦταν ἕνας ὀπαδὸς τοῦ mare nostrum... Στόν καθένα μας δὲν εἶχε παρά νὰ διαλέξει: mare nostrum ἢ τὶς ψεῖρες, αὐτὲς δηλαδή πού θὰ τὸν ἐγκατέλειπαν ἐπίσης ὅταν ἔφθανε ὁ καιρὸς.

«Κατ' ἀρχὴν - ἔλεγα τοῦ Ἀνδρέα - εἶναι οἱ Γερμανοὶ βέβαια, γιατί αὐτοὶ μᾶς ἐπέβαλαν τὴν κατοχὴ καὶ μὲ τὸν Ρόμελ τώρα στὴν Ἀφρική μᾶς πέρνουν ὄλα τὰ τρόφιμα γιὰ νὰ τὸν ἀνεφοδιάζουν. Ἀλλὰ οἱ Ἱταλοὶ ἔχουν τὴν διοικητικὴ εὐθύνη τῆς περιοχῆς καὶ θὰ μπορούσαν κάτι νὰ ἔκαναν γιὰ νὰ περιορίσουν τὸ κακὸ οἱ μπάσταρδοι... Μὰ ἐκεῖνοι πού ἔφεραν τὰ πράγματα στό κόκαλο εἶναι οἱ ἄστοι πού συσσωρεύουν τὰ λάδια καὶ τὰ ὄσπρια μὲς στά ὑπόγειά τους. Πατρίς, θρησκεία, οἰκογένεια, χά, χά, τούς πανούκλους! Ξέρω ἕνα σπῖτι πού κρύβουν τὶς κονσέρβες κάτω ἀπ' τὰ κρεβάτια τους γιατί δὲν ἔχει ἄλλους χώρους νὰ τὶς βάλουν καὶ συνεχῶς μαζεύουν παθιασμένοι ὅ,τι βροῦν. Σκέπτονται μὲ τὰ χρόνια... Πόσα χρόνια θὰ βαστάξει ὁ πόλεμος; Πέντε, δέκα; κι ἄς πεθαίνουν κάθε μέρα οἱ ἄλλοι στότους δρόμους.»

Ἐκεῖνο τὸ χειμῶνα εἶχα ἀγριευθεῖ πολὺ. Ζοῦσα μόνος μακριὰ ἀπὸ τὴν οἰκογένειά μου, κάπου στὶς ὑπώρειες τοῦ Λυκαβηττοῦ σ' ἕνα δωμάτιο πού μοῦ τὸ νοίκιασε κάποιος δασκάλα. Εἶχα δραπετεύσει ἀπὸ ἕνα στρατόπεδο τῶν Ἱταλῶν καὶ ἦμουν ὀλότελα παράνομος. Δὲν τολμοῦσα ἀκόμα νὰ κατέβω στὴν φοιτητικὴ λέσχη ὅπου κάθε μεσημέρι σερβιρόταν τὸ μπλουγούρι μὲ σπάνιες, ἐξαιρέσεις ὑποπτης φασουλάδας, ἢ ρεβιθῶν καὶ περιοριζόμενον μόνον στό ἀπογευματινὸ συσσίτιο τοῦ Ἁγίου Νικόλα στὰ Πευκάκια. Ναί, ἡ Λέσχη ἀφοῦ πέρασε ὄλα τὰ στάδια τῶν συγκρούσεων εἶχε πιά τελείως χαφιεδοποιηθεῖ μὲ τὸ προπέτασμα κάποιων «ἐθνικῶν ὀργανώσεων». Οἱ παλιὲς δόξες πέρασαν ἀνειστρεπτὶ καὶ λέγω δόξες γιατί μὲσα τ' ὄλα τ' ἄλλα συνέβηκε κι αὐτό: Μιά μέρα ὁ πρωθυπουργὸς Λογοθετόπουλος, καθηγητῆς γάρ, ἤθελε νὰ δεῖ πὼς τέλος πάντων ἔτρωγαν αὐτοὶ οἱ φοιτητὲς πού δὲν ἠσύχαζαν μὲ τὶς ποικίλες κι ἐν πολλοῖς παράνομες δραστηριότητές τους, ἰσχυριζόμενοι μάλιστα ὅτι τὸ συσσίτιο ἦταν γιὰ τοὺς χοίρους. Στακάτος μὲ τὸ σβέρκο του χαρακωμένο ἀπὸ βαθεῖς ρυτίδες, σωστὸ γουρουνὶ κι αὐτὸς μὲ τὸ ἕνα του μάτι βαθουλωμένο ἀπ' τὸ μόνον πού τοῦ ἄρесе νὰ φοράει, ἔφθασε λοιπὸν μπροστὰ στὴν πύλη τῆς Λέσχης γιὰ νὰ δεῖ τὰ πράγματα μὲ τὰ ἴδια τὰ μάτια του, νὰ «μεριμνήσει» δηλαδή γιὰ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδας: «Εἶστε ἢ ἔλπις, τὸ μέλλον τοῦ Ἔθνους,» εἶχε πεί σὲ κάποιαν εὐκαιρία, ἐπαναλαμβάνοντας τοὺς ἄλλους ἀπατεῶνας. Ὅμως οἱ φοιτητὲς τοῦ ἔβαλαν ἀμέσως ἕναν ὄρο: Θὰ ἔμπαινε μόνος του στὴ Λέσχη κι ὄχι μαζί μ' αὐτὸ τὸ τσοῦρμιο τῶν χαφιέδων πού τὸν περιστοίχιζαν. Ὁ κ. Καθηγητῆς καὶ ἐντεταλμένος Πρωθυπουργός, ὕστερα ἀπὸ κάποιους δισταγμοὺς δέχθηκε. «Μαζί σας καὶ ἐγὼ» ἔλεγε χαμογελώντας «Ἕνας κι ἐγὼ μὲ σὰς!» Κατέβηκε σιγὰ σιγὰ τὰ σκαλοπάτια καὶ οἱ φοιτητὲς πραγματικὰ ἦταν ἀποφασισμένοι νὰ κρατήσουν τὸν λόγο τους. Οὔτε μύγα δὲν θὰ γγιζε τὸν ἄνθρωπο πού μισοῦσαν ὄσο λίγους ἐκείνη τὴν ἐποχὴ. Σιωπὴ καὶ κάποια ἔνταση βασίλευε ὀλόγυρα. Μὰ φυσικὰ ὁ Λογοθετόπουλος ἤθελε νὰ δοκιμάσει φαγί. Τοῦ ἔφεραν λοιπὸν ἕνα γεμάτο πιάτο ἀπὸ κάτω κι ἕνα κουτάλι τὸ πιὸ λαμπερὸ ἀπ' ὄλα δίχως ἄλλο καὶ ὁ κ. Καθηγητῆς μισογεμίζοντας τὸ τὸ ἔφερε διστακτικὰ στὰ χεῖλη του. Ἡ δοκιμασία ἔγινε! Ὅλα θὰ βελτιωνόνταν ἐν καιρῷ, ἄφηνε νὰ ἐννοηθεῖ στό χαμόγελό του, τότε ὄμως ἀκριβῶς σάν

από ένα στόμα άκούσθηκε ή κραυγή τών φοιτητών: «Όλο θά τό φάς, όλο θά τό φάς!» Έμοιαζε σάν κάποιο άστείο μά όταν ό έγκάθετος θέλησε νά μετακινηθεί λιγάκι είδε ήταν τόσο άσφυκτικά περιτυλιγμένος από τούς φοιτητάς πού δέν μπορούσε νά τό κουνήσει από τή θέση του. Ένώ ταυτόχρονα δύο - τρία γεμάτα κουτάλια άρχισαν νά πολιορκοῦν τά παχιά του χείλη. «Δέ θά φύγεις άπ' έδω, άν δέ φάς τό φαγητό.» Έλεγε τώρα τό αϋθόρμητο τραγούδι καί στήν παραγεμισμένη αίθουσα ήταν σίγουρο πώς κανείς άπ' τούς δικούς του δέν θά μπορούσε νά τόν πλησιάσει. Σέ λίγο ένα από τά πιό επιθετικά κουτάλια είσορμούσε μέσα στό στόμα του, ύστερα κάποιο άλλο καί σέ λίγο ό Λογοθετόπουλος ό ίδιος κάτωχος καί μέ μιά βουλιμία πού μονάχα ένας πειναλέος τής όδου Έθηνάς θά μπορούσε νά δείξει άρχισε νά καταβροχθίζει τό μπλουζούρι όσο μπορούσε ταχύτερα. Αυτό μονάχα θά τόν έσωζε διαισθανόταν καί σέ λίγο στό στραβόχειλό του άνηθσε πάλι ένα χαμόγελο άφατης ίκανοποίησης. «Χόρτασες, χόρτασες;» τόν ρωτούσαν γύρω του μέ μητρική σχεδόν άγωνία τά στόματα τών φοιτητών. Δέν υπήρχε πλέον ζήτημα ποιότητας, αλλά ποσότητας. Νά φάει καλά τό παιδί! «Φέρτε του συμπλήρωμα...» άκούσθηκε τότε μιά επιτακτική σχεδόν φωνή καί άμέσως ή κουτάλα τής μαγειρίσσας άφού αιώρήθηκε πάνω από τά κεφάλια μέ δαιμονικές ταλαντεύσεις αλλά καί άπόλυτη άκρίβεια, βρέθηκε νά άδειάζει τό περιεχόμενο τής στό βαθύ πιάτο του καθηγητή. Αϋτός τό κοιτάζε μέ άπελπισία, τί νά 'κανε τώρα; Έλεγε πάντα τό στερεότυπο χαμόγελό του. Ήξερε πιά πώς δέν είχε επιλογή καί πώς τό πλήθος εκείνο θά μπορούσε νά τόν κατασπαράξει. Άλλά ξαφνικά ό κλοιός άρχισε νά χαλαρώνει τριγύρω του σάν νά 'χαν πάψει όλότελα νά ασχολοῦνται μέ τήν παρουσία του. Σηκώθηκε έκανε λίγα βήματα σημειωτόν περι τόν άξονά του καί κατόπι προχώρησε προς τήν έξοδο από μιά λωρίδα πού άνοιγε αϋτόματα μπροστά του. Οί φοιτητές κρατήσαν τόν λόγο τους, ούτε μύγα τόν άγγιξε. Μά τί θά έκανε κι αϋτός ύστερα από τήν φρικτή του έμπειρία μέ τό μπλουζούρι; Όχι δέν υπήρχαν περιθώρια αϋταπάτης καί όταν σέ λίγες μέρες άρχισαν νά εμφανίζονται άνάμεσά μας κάτι παράξενες όμάδες από πρόσωπα πού δέν τά ήξερε ως τότε κανένας όλα πιά προμηνούνταν πώς θά συμβούν: άρχισαν τά γιουρούσια τής ασφάλειας, οί επιτροπές τών έγκαθέτων, οί μεγάλες κουβέντες τών «έθνικοφρόνων». Φυσικά ή αντίσταση δέν ήταν άνεκδοτολογία, μήτε ή πείνα... Κι άν περιέγραφα τό έπεισόδιο τούτο ήταν γιατί μου φαίνεται σάν ένα από τά πιό κωμικά τής περιόδου πού μιά άφάνταστη τραγωδία μπορεί νά γεννήσει. Καί έξ άλλου μάρτυρας ήμουν άψευδής.

Έ πείνα ώστόσο είναι κάτι πού τό συνηθίζεις, ή λανθάνουσα έννοιά. Τήν άλλη τή θανατερή, άκόμα πιό χειρότερα, συχνά τήν δέχσαι άπαθής. Μέ φουσκομένη τήν κοιλιά, μέ βλέμμα άπλανές, άπλώνεις τό χέρι σου. Ποιός θά σου δώσει; Άρπαξε! Μπορεί νά σου κόψουν τό χέρι μέ τόν μπαλλά, νά σου πάρουν τό κεφάλι. «Άρπαξε, άρπαξε» έλεγα μιά φορά μέ πάθος σι' αϋτί μιάς νέας γυναίκας πού κείτονταν μέ δυό παιδάκια στήν πλατφόρμα τού ύπόγειου. «Άρπαξε, δέν θά σου δώσει κανείς. Σκότωσε καί άρπαξε!» Μά κατάλαβα πώς ήταν άργά γιατί δέν μπορούσε πιά νά κουνηθεί από τή θέση της.

«Τό γελοίο - έλεγα στον φίλο μου Άνδρέα - είναι ότι διατηρούμε άκόμα μέσα μας αϋτές τίς άναστολές, έστω κι άν ό άλλος πεθαίνει. Τής έλεγα ν' άρπάξει, νά σκοτώσει, γιατί όμως δέν άρπαξα εγώ γιά λόγου της; Τί σημαίνουν θεωρείες καί συνθήματα όταν δέν γίνονται πράξη; ή ποιός θά τά κάνει πράξη; Νά εκλεβα μιά κονσέρβα γιά χάρη της, γελοίο κι αϋτό, μηδαμινό από κοινωνική άποψη. Νά δολοφονούσα ποιδόν, τούς μαυραγορίτες; Μά τότε τί θά έκανα μέ τούς λευκούς αϋτούς εμπόρους πού στερεώνουν άξιοπρεπώς τήν εκμετάλλευση, τά περιστέρια τούτα τής ειρήνης; Ω έπανασταση! Ναι, έγινα έπαναστάτης από καθαρή άφαίρεση!»

Τά βράδια ώστόσο εκείνα γυρνούσα στό δωμάτιό μου μέ όλο τό τυπικό τής εποχής. Ήταν κρύο καί ούτε μπορούσες νά κυκλοφορείς πέρα από μιά όρισμένη ώρα. Έ ζωή μας ήταν παράξενα τακτοποιημένη. Προς τό τέρμα τής όδου Άσκληπιού, σέ μιά διασταύρωση, κάτω άπ' τό χλωμό φώς τής άσετυλίνας, κάποιος πουλούσε μπομπότα -

καλαμποκάλευρο με λούπινο μαζί - ένα κίτρινο παντεσπάνι του τύπου Μαρίας 'Αντουανέτας πριν από την κατατόμησή της. 'Αγόραζα ένα κομματάκι και γυρνούσα στο δωμάτιό μου όπου ή σπιτονοικοκυρά με περίμενε πάντα ανήσυχη: «'Αργησες πάλι πέντε λεπτά - έλεγε - θά σέ βουτήξουν έτσι χωρίς λόγο». 'Ετοίμαζε τό τσάι με ζαχαρίνη και μούφερνε μιά ζεστή γεμάτη κούπα. «'Η κολυμπήθρα του Σιλωάμ» έλεγα μέσα μου μ' ένα κρυφό και κάπως πονηρό χαμόγελο. 'Ηταν περίπου τριάντα με τριανταπέντε χρονών, πετσι και κόκαλο, διατακτική, μ' ένα εκζεμα στο πρόσωπο που άλλοτε φούτανε και άλλοτε ύποχωρούσε. Αυτό εξ άλλου ήταν και τό σύμπλεγμα της. Συχνά ήθελε νά μου δώσει κάτι από τό φαγητό της, έτσι όμως που τήν έβλεπα κάτσηχη και κοκαλιάρη, τό άρνιόμουν πάντοτε με ευγένεια: Μόλις τήν πατίκωσα περίφημα, είχα κι εγώ τίς πηγές μου... 'Ενδιαφερόταν διακριτικά γιά όλα που άφορούσαν τό ταπεινό μου άτομο. Μου έπλενε τά εσώρρουχα, έστρωνε τό κρεβάτι μου και δέν πλήρωνα σχεδόν τίποτε γιαντί από καιρό τό ποσό που συμφωνήσαμε είχε εκμηδενιστεί από τόν καλπάζοντα πληθωρισμό. 'Ηταν καλή μαζί μου, μά εκείνο τό βράδυ κάτι άλλιώτικο φαινόταν στήν άτμόσφαιρα.

'Απ' τό δωμάτιό της, θερμότερο πάντοτε άπ' τά άλλα, τώρα έρχόταν μιά πραγματική ζεστασιά που δέν μπορούσε νά μείνει άσημείωτη. Δίσταζα νά κλείσω τό δικό μου γιαντί και ό διάδρομος ήταν ζεστός άπ' τήν μισάνοιχτη έπίσης πόρτα της. Και ή ίδια φαινόταν παράξενα άλλαγμένη. Τυλιγμένη μέσα στή κόκκινη ρόμπα της με ένα τουλπάνι στά μαλλιά της, φαινόταν άχνιστή σχεδόν ροδοκόκκινη. «'Εκανα ένα γερό μπάνιο μου είπε, γιαντί μ' αυτές τίς ψείρες και τόν έξανθηματικό...» Αισθανόμουν ένοχη. Πάντα φοβόμουν ότι κάποιες ψείρες θά της κουβαλούσα στό σπίτι της και ήξερα πόσο τίς απέχθανόταν έτσι άσπιλη και καθαρή που κατόρθωνε νά παραμένει μέσα στή βρωμιά της εποχής. "Όσο γιά τίς ψείρες, συχνά τίς άνεκάλυπτα επάνω μου, νά, σήμερα τό πρωί μία τουλάχιστον που ευτυχώς δέν ήταν κόκκινη. «'Τά κρούσματα στόν Πειραιά αυξήθηκαν» είπα γιά νά τήν καθησυχάσω κάπως. Που Πειραιάς και που 'Αθήνα βέβαια. «'Αν και γιά νά είμαι ειλικρινής εφόσον δουλεύει άκόμη ό υπόγειος...» - «'Δέν μ' ενδιαφέρει ό τύφος - είπε - άλλ' οι ψείρες αυτές καθ' έαυτές: Θεέ μου δέν είναι άηδιαστικές; - «'Χμ, τί νά κάνει κανείς, τίς συνηθίζει» - Μή μου πεις ότι κόλλησες ποτέ σου! - «'Ναι κάποτε βρήκα μία νά περπατά στή κοιλιά μου και τήν έσπασα με τό μικρό μου νυχάκι» - «'Υπάρχουν τριών ειδών ψείρες - έκανε σά νά όνειρευόταν - της κεφαλής του σώματος και...» - «του εφηβαίου, ή άλλως πώς... 'Αλλ' όχι ή δική μου θά πρέπει νά ήταν του σώματος, ήταν στήν κοιλιά, πάνω στο δέρμα εννοώ.» - «'Κατάλαβα. Πότε έκανες τό τελευταίο σου μπάνιο;»

Δέν ήμουν συνηθισμένος σ' αυτό του είδους τίς ερωτήσεις. 'Ηταν πολύ διακριτική συνήθως και συνεσταλαμένη. 'Ο φόβος της ίσως γιά τόν έξανθηματικό τήν έκανε νά μιλάει έτσι κι όχι τόσο γιά τίς ψείρες - από ψείρες πιά ούτε λόγος! 'Η ερώτησή της εν τούτοις γιά τό μπάνιο μου θύμισε ένα ζήτημα που από τότε που απέφευγα τή φοιτητική λέσχη γιά τούς γνωστούς λόγους μου ήταν δισειπίλυτο. Είχα από καιρό νά πάρω ένα ολόκληρο παραδειγματικό μπάνιο. Πότε νερό στά πόδια, πότε στ' άχαινά - καταλαβαίνετε - κι αυτό συνήθως κρύο, άν όχι παγωμένο. Που νά βρεις ζεστό νερό, ούτε τό μπρίκι του καφέ δέν μπορούσα καμιά φορά νά θερμάνω. Τά βράδια όταν γυρνούσα ή δασκάλα ζεσταίνε πάντα νερό γιά τό τσάι που είπνα μαζί με τήμπομπότα μου κι αυτή ήταν ή πιό συνηθισμένη μου επαφή με τά ζεστά νερά ή τά λουτρά. Ναι, ποτέ σχεδόν μέχρι τότε δέν μπήκα στο δωμάτιό της μολονότι κανά δυό φορές μου τό πρότεινε στο παρελθόν τήν ώρα του τσαγιού. Θά μου πρότεινε μαζί και κάτι άλλο, λίγο τυρί ίσως ή ψωμί άπ' τή μερίδα της κι αυτό δέν τό άνεχόμουν. Φαινόταν πώς μόλις και κρατιόταν στα πόδια της. Δέν άνεχόμουν έτσι, στα κάπως αισθηματικά νά πούμε, νά σπαταλώ τίς δικές της θερμίδες. Κι όμως σήμερα έμοιαζε άλλιώτικη και ξαναμμένη. «'Εχει νερό, ζεστό νερό - μου είπε με κάποιον δισταγμό. Θέλεις νά κανείς μπάνιο;» - «'Αν έχει νερό άκόμα, τότε πρέπει!» είπα σχεδόν με αυτομομφή. Δίχως άλλο άν ψαχνόμουν καλά θά έπρεπε νά βρω ψείρες και ψείρες πάνω μου. 'Ενωθα ξαφνικά νά περπατούν παντού, άκόμη και στο εφηβαίο, μολονότι από καιρό είχα νά πλησιάσω γυναίκα ή κάτι τέτοιο.

Ἡ δασκάλα μούκανε τότε νόημα νά περάσω μέσα καί μ' ἔσπρωξε σχεδόν πρὸς τὸ μπάνιο. Μοῦ φώναξε νά βγάλω τὰ ρούχα μου καί νά τὰ κρεμάσω ὄλα στο τενωμένο σχοινί. Ἐφοῦ πλεονόμουν ἄς τυλιγόμεν στο μπουρνούζι πού κρεμόταν στο καρφί καί ὕστερα βλέπαμε. Ἄλαφιασμένη τὴν ἄκουγα πίσω ἀπ' τὴν πόρτα κι ἐγὼ γιὰ νά τὴν διαβεβαιώσω ὅτι ξπαίρνα πέρα γιὰ πέρα στά σοβαρά τὴν ὑπόθεση κάθησα μέσα στή μπανιέρα πάνω ἀπὸ μισή ὥρα: «Κι ἐλέφανταςνὰ ἦταν θὰ πνιγόταν» ἔλεγα ἐντὸς μου καί δώστου βούταγα τὸ κεφάλι μου μέχρι πνιγμοῦ μέσα στο νερό. Ἐνα εἰδικό - ὅπως μοῦ εἶπε - φαρμακευτικό σαποῦνι ἐρέθιζε τὸ δέρμα μου ὅπως καί τὸ δικό της. Μυρίζαμε κι οἱ δυὸ φορμόλη, πράγμα πού μοῦ θύμιζε λιγάκι τὸ νεκροτομεῖο τῆς ὁδοῦ Μασσαλίας... Πέρασα τὸ μπουρνούζι πάνω μου καί βγήκα ἀπὸ τὸ μπάνιο. Ἐκείνη μοῦ ἔδειξε τὴ μοναδικὴ πολυθρόνα τῆς κάμαρας ἐνῶ ἡ ἴδια καθόταν πάντα μέ τὴν κόκκινη ρόμπα της πάνω στο κρεβάτι. «Θὰ ρίξω ἀργότερα τὰ ρούχα σου μέσ στο νερό μέ τὸ σαποῦνι καί θὰ τὰ πάρεις αὔριο» - «Δέν ἔχω τίποτε ἄλλο νά φορέσω» - «Θὰ ἔναι στεγνά ὡς τότε καί σιδερωμένα. Αὔριο εἶναι Κυριακὴ, δέν ἔχεις, φαντάζομαι, πρῶι πρῶι δουλειά, οὔτε καί πᾶς στήν ἐκκλησιά...» Ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς λίγους πόντους πού ἔριχνε πότε πότε γιὰ τίς ἰδεολογικὲς μου πεποιθήσεις. Μιά ἄλλη φορὰ μοῦ εἶπε ἀναστενάζοντας... «Εἶσαι ἰδεολόγος - ἐλευθερία, ἰσότης, δικαιοσύνη! Ἐξω ἀπὸ τὴν ἰδέα σου δέν κοιτάζεις τίποτε.» - «Εἶμαι ἐπαναστάτης, Σοφία τῆς ἀπάντησα μέ κάποια ἀμηχανία, εἶμαι ἄνθρωπος τῆς πράξης!» - «Χμ! αὐτὸ θὰ τὸ δοῦμε.»

Σπάνια συζητούσαμε γι' αὐτὰ τὰ πράγματα μά τώρα ἦταν ἡ πρώτη φορὰ πού βρισκόμασταν ἔτσι ὁ ἕνας ἀπέναντι στον ἄλλον σάν σέ καραντίνα. «Ἐχει ζέστη ἐδῶ μέσα τῆς εἶπα» - «Ἐχει καί τσίπουρο» Τότε μόνο κατάλαβα πὼς ἀπὸ ἀρκετὴ ὥρα θὰ τὸ ἔτσουζε, γιατί τὸ ξάναμμά της δέν φαινόταν νά προέρχεται μόνο ἀπὸ τὸ μπάνιο. Μοῦ γέμισε τὸ ποτηράκι καί σέ λίγο μοῦφερε λαδωμένο τυρὶ μέ μπόλικο πιπέρι, ψωμί καί ὦ, θεέ μου, ἕναν ὄλοστρόγγυλο κεφτέ. «Λίγος μεζές, μὴ ντρέπεσαι!» - «Ναί, μά ὄχι τὸ ψωμί σου. Δέν παίρνω τὴ μερίδα τοῦ ἄλλου» - «Κουτέ, νομίζεις ὄλο πὼς μοῦ παίρνεις τίς θερμίδες μου» - «Εἶσαι τόσο ἀδύνατη Σοφία. Πρέπει νά τρῶς λιγάκι καί πολὺ» - «Τὸ σουλοῦπι μοῦ εἶναι ἔτσι, τὸ πρόσωπό μου δηλαδή καί τὸ στήθος μου. Ὅμως πιὸ κάτω ἔχω κρέατα γιὰ νά ξέρεις, κρέας ἀληθινό», καί χτύπησε τοὺς γοφούς της. «Ἐσὺ ὅμως ἔχεις γίνει πετσὶ καί κόκαλο. Δέν πρέπει ἔτσι γιὰ ἕναν ἄνδρα, ξέρεις. Ἐχεις παραγίνει τελευταία, τί τρῶς; Μπομποτά μόνο καί μπλουγούρι; ἀναρωτιέμαι ἂν σοῦ ἔχει μείνει πουθενά λίγο κρεατάκι...» Γέλασε. Πρῶτη φορὰ τὴν ἔβλεπα νά γελάει ἔτσι καί καθὼς ἦταν ξαπλωμένη στο ντιβάνι τὸ γόνατό της πρόβαλε γυαλιστερό καί ροδοκόκκινο κάτω ἀπ' τὴ ρόμπα της, τὸ γόνατο καί ἀκόμα πιὸ ψηλά.

«Περνάμε δύσκολες στιγμὲς Σοφία. Πάντα εἶχα τὴν ἰδέα πὼς δέν ἔτρωγες καθόλου καί ἀνησυχούσα. Μά ἔχω κι ἐγὼ τὰ χάλια μου». - «Ναί ἔχεις τὰ χάλια σου; ὄσο γιὰ μένα, ἡ ἰδέα σου χαζέ, ἔλα νά δεῖς». Καί μ' ἄρπαξε ἀπ' τὸ χέρι σέρνοντάς με στο ἀπέναντι ντουλάπι. Μ' ἕνα κλειδί τὸ ξεκλειδῶσε καί τότε εἶδα! Παραγεμισμένο μέ κονσέρβες, ὄσπρια, κάτι πουκάλια λάδι, κι ὄλα τοῦτα πού δέν ἔπρεπε κανεὶς νά τὰ μαζεύει ἔτσι, θέαμα ζαλιστικὸ συνάμα καί προκλητικὸ.

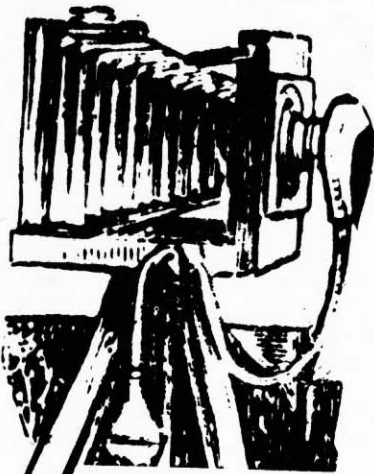
«Δέν τολμοῦσα νά στο πῶ - μοῦ εἶπε - γιατί ξέροντας τίς ἰδέες σου φοβόμουν πὼς μπορεῖ καί νά μοῦ ἔκανες ζημιές. Εἶσαι τόσο ἀνίατα ἰδεολόγος ἀλλὰ καί πειναλέος φίλε μου, τόσο γελοία πειναλέος καί περήφανος πού δέν καταλαβαίνεις ὅτι ἔβαζα ζάχαρη στο τσάι σου τώρα τελευταία καί ὄχι ζαχαρίνες γιὰ νά σέ συντηρήσω λιγάκι». «Τὴν κοίταξά καλύτερα. Τὸ ἔκζεμά της ἔχει ξεκαθαρίσει ὄλοτελα ἀπ' τὸ πρόσωπό της ἐκτός ἀπ' ἕνα σημεῖο κοντὰ στο αὐτί. «Ἄκου λοιπόν - συνέχισε - εἶναι μερικά πράγματα πού μόνο ἕνας παρατηρητὴς μπορεῖ νά τὰ δεῖ. Ὁ ἄλλος δέν τὰ αἰσθάνεται, τὰ ἀγνοεῖ». Μέ πλησίασε κι ἄρχισε νά μέ τσιμπάει σχεδόν σέ διάφορα μέρη τοῦ σώματός μου. «Πετσὶ καί κόκαλο, πουθενά σχεδόν κρέας. Ξέρεις ὅτι κινδυνεύεις;»

«Κι ἐσὺ δέν εἶσαι πιὸ παχιά!» - «Λάθος σοῦ εἶπα, κοίτα, κοίτα ἐδῶ πιὸ καλά » καί σχεδόν θυμωμένη μοῦ ἔδειξε τοὺς μηρούς της. «Ἐμεῖς οἱ γυναῖκες μαζεύουμε τὸ κρέας ἐκεῖ πού χρειάζεται» εἶπε τέλος ξεσπώντας στά γέλια. Εἶχε ἀσφαλῶς πιεῖ, γιὰ νά εἶναι

Έτσι, μά ήταν πραγματικά γιά μένα μιά άποκάλυψη, μιά άποκάλυψη. Τόσο καιρό δέν μπορούσα παρά νά δώ μονάχα τό έκζεμά της και τά ρουφηγμένα της μάγουλα και τώρα κάτω άπ' τή ρόμπα της άνακάλυπτα σωστούς θησαυρούς. «Τσίμπα και θά δείς» - μού έλεγε - κρέας σφιχτό κρέας άληθινό. 'Απ' τό χωριό μού στέλνουν πάντα ό,τι μού χρειάζεται και τά μαζεύω έδω. Ποιός ξέρει αύριο μπορεί νά είναι χειρότερα, όμως έσύ ένας έξαίσιος ιδεολόγος, χά, χά, χά, και δέν θέλεις νά δείς τίποτε... μόνο τό έκζεμα στό πρόσωπό μου.» - «Σοφία!» - «'Οχι δέν τό λέω έτσι γιατί δέν sé χωνεύω. Είσαι ένας άνιδεος. Δέν ξέρεις άκόμα γιά νά 'ρθουμε στό προκείμενο ότι σιγοπεθαίνεις. Δέν καταλαβαίνεις πείνα γιατί ίσως πέρασες τό στάδιο πού κανείς τήν αισθάνεται κι αυτό είναι κιόλας επικίνδuno. Δέν μού λές...» σταμάτησε διστάζοντας λιγάκι - «δέν μού λές ύάρχει και ένα άλλο τέστ: Πäs μέ γυναίκες ή δέ σου 'ρχεται πιά;» - «Σοφία, Σοφία!» - «Μέ συγχωρείς, δέν ήθελα νά πώ, δέν ήθελα δηλαδή νά sé προσβάλλω, αλλά είσαι ένας άπόρητα ιδεολόγος και πολύ νέος, άπειρος άσφαλώς. Δέν πρόλαβες καλά καλά νά κάνεις ό,τι πρέπει κι έμπλεξες μέ τά μεγάλα τσιμπούσια τοϋ κόσμου. Ναί πιές κι άλλο τσιπουρο όχι όμως και πολύ. Πώς πάει τό κρατάκι σου, ζωντανεύεις;»

Τά χείλη της κοκκινισμένα στάζαν ύγρασία. «'Η πείνα είναι κάτι πού sé πιάνει δίγως νά τό καταλαβαίνεις, δέν καταλαβαίνεις τήν πείνα,δέν πεινάς όταν sé πιάνει ή πείνα, καταλαβαίνεις;»

'Αριστοτέλης Νικολαΐδης

Κάντε τίς ιδέες σας ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

Δίμηνη Περιοδική Έκδοση
Πληροφορίες—Συνδρομές: Τ.Θ. 710, Θεσσαλονίκη

Σκεφτείτε τά θέματα πού θά θέλατε νά βρείτε σ' ένα φωτογραφικό περιοδικό ύστερα ξεφυλλίστε προσεχτικά ένα τεϋχος τής **ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ**. Όποιες κι άν είναι οι φωτογραφικές σας γνώσεις, όποιο και νά 'ναι τό ενδιαφέρον σας γιά τήν τέχνη αύτή, θά βρείτε θέματα πού θά σας βοηθήσουν ν' αγαπήσετε τή φωτογραφία και νά γίνετε καλύτερος φωτογράφος.

'Η ύλη τής **ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ** είναι προσεχτικά διαλεγμένη ώστε νά δίνει πρακτικές και χρήσιμες πληροφορίες στόν άρχάριο πού κάνει τά πρώτα του «κλίκ» στό φωτογραφικό χώρο, αλλά παράλληλα, οι πληροφορίες αυτές θά φρεσκάρουν τή μνήμη και τοϋ προχωρημένου έρασιτέχνη και τοϋ έπαγγελματία. Θά βρείτε άρθρα γιά ειδικές και προχωρημένες τεχνικές, κάθε τι πού θά μπορούσε νά σας ενδιαφέρει σχετικά μέ νέα μηχανήματα, καινούρια προϊόντα, τέστ, κριτικές και πολλά άλλα. Προσθέστε σ' όλα αυτά, τήν παρουσίαση τής δουλειάς τών καλύτερων Έλλήνων και ξένων φωτογράφων και -γιατί όχι- και τής δικής σας δουλειάς.

